

SPATIA
Raportteja
3/2003

Maaseutuyrittäjyyden edistämisestä maaseutuneuvonnan
kehittämiseen – ”MAEK Pohjois-Karjalassa”
-hankkeen loppuarviointi

Jukka Sihvonen

Alue- ja kuntatutkimuskeskus
Joensuun yliopisto

TIIVISTELMÄ

Jukka Sihvonen

MAEK Pohjois-Karjalassa –hankkeen arviointi

Rahoittaja/tilaaja: Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry

**SPATIA – Alue- ja kuntatutkimuskeskus
Karjalan tutkimuslaitos, Joensuun yliopisto
Elokuu 2003
ISBN 952-458-340-2**

Avainsanat: maaseutu, yrittäjyys, arviointi

'Maaseutuyrittäjyyden edistämiskeskus MAEK Pohjois-Karjalassa' on Itä-Suomen Uusyrityskeskus ry:n (kesäkuusta 2003 lähtien Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry) 10.4.2000-30.6.2003 toteuttama hanke. Tavoite 1-ohjelmasta rahoitettu hanke on osa valtakunnallisia maaseutuyrittäjyyden edistämishankkeita, jotka yhdessä tunnetaan nimellä Maaseutuyrittäjyyden edistämiskeskus ry.

Käsillä olevan loppuarvioinnin lähtökohtana on hankkeen laadullinen arviointi, minkä ohessa on hyödynnetty hankkeen omaa tilastollista materiaalia. Arvioinnissa on keskitytty yritysneuvonnan alueelliseen rooliin ja sen kehittämisen kysymyksiin. Pohjois-Karjalan yrittämiskulttuuria pidetään kapeana, jolloin yritystoiminnan lisäämisessä yritysneuvonnan merkitys korostuu. Arvioinnissa on kerätty neuvojien kokemuksia toimintaympäristöstään ja omasta roolistaan neuvonnan kentällä sekä pohdittu yrittäjyyden alueellisia edellytyksiä. Arviointi on tehty kesä- ja heinäkuun aikana 2003.

Hankkeen pääasiallinen toiminta on ollut asiakkaille ilmaisten yrittäjyysneuvontapalvelujen järjestämistä erityisesti maaseudulla. Tavoitteena on ollut uusien yritysten ja työpaikkojen aikaansaaminen, syntyvien yritysten elinkelpoisuuden turvaaminen sekä toimivien yritysten hallittu kehittäminen. Neuvontatoiminnassa on pyritty edistämään yrittäjyyttä, etsimään yrittäjäpersoonia, testaamaan liikeideoita, järjestämään bisnesyhteyksiä ja näin aikaansaamaan kannattavia pienyrityksiä. Uusyrityskeskus on voittoa tavoittelematon yhdistys, mikä on mahdollistanut yrityksille ilmaiset palvelut.

Arvioinnin näkökulmasta maaseutuyrittäjyyttä ei voida rakentaa vain markkinaehtoisesti. Yritystoiminta on markkinoiden ohella sidoksissa sitä ympäröivän alueen sosiaaliin ja fyysisiin rakenteisiin. Aluekehitysvarojen kohdistaminen maaseutuyhdyskuntien rakenteiden kehittämiseen kohentaisi asuinympäristön ohella mm. etätyön tekemisen ja alihankintatoiminnan puitteita. Valtion olisikin tarkasteltava kumppanuuskäsitettä uudelleen ja laajemman aluepolitiikan kautta tukea maaseudun infrastruktuurin rakentamista. Hanketoiminnassa ei saisi olla kyse irrallisista saarekkeista, vaan eri seuduilla tarvitaan kehityshankkeista kumpuavien paikallisten ongelmien ratkaisuihin alueellisen ja järjestöllisen yhteistyön rakentamista.

Jos yritysneuvonta nähdään osana tällaista aluekehittämisprosessia, niin arvioinnin ehdotuksena on, että yritysneuvonta pyrkii jatkossa tiiviimpään yhteistyöhön muiden maaseudun neuvontajärjestöjen kanssa. Tärkeää on se, että maaseudun neuvontajärjestöt ryhtyvät toimimaan vahvemmin yhteistyössä toistensa, mutta myös asukkaiden, kanssa. Neuvontatoimintaa tulisi yleisesti koordinoita yhdistämällä eri sektoreiden sisältökysymyksiä ja

niiden ongelmiin liittyviä ratkaisuja. Näin ollen ei jäätäisi pelkkien toimenpiteiden tasolle, vaan tavoitteet kytkeytyisivät laajempiin maaseutupolitiikan asetelmiin.

Hankkeen yritysneuvojat pyrkivät kehittämään sekä ammattiinsa että eri toimialoihin liittyvää yleistä ja erityistä tietoa ja siten parantamaan tietotaitoaan. Tähän tarvitaan paitsi aikaa ja käytännön työtä, myös koulutusta. Haastatteluissa ilmenikin, että neuvojat haluaisivatkin oman alan täydennyskoulutuksen kehittämistä.

Kokonaisuutena hankkeen yritysneuvonta on ollut aktiivista ja tavoite on yritysten ja työllisyyden osalta toteutunut tehokkaasti. Yrittäjyyden edistämisen näkökulmasta lienee hyvin perusteltua että neuvonta on asiakkaille maksutonta.

Jatkohankkeessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että maaseudun moninaiset voimavarat tulisivat paremmin huomioitua. Jatkohankkeessa olisi pohdittava myös sitä, mitä asetetut tavoitteet laajemmin tarvitsevat tuekseen. MAEK –hankkeessa yhteistyön rakentaminen muiden maaseutuneuvontaan keskittyneiden ns. ruohonjuuritason järjestöjen kanssa jää hieman ”teknisen” yritystoiminnan edistämisen varjoon.

SISÄLLYS

1. Johdanto	5
2. Arvioinnin lähtökohdat	6
3. Hankkeen toimintamalli	7
4. Hankkeen tavoitteet ja tulokset.....	8
5. Yrittäjyysneuvonnan haasteena yrittäjyyden edistäminen.....	14
5.1 MAEK –toimintakenttänä	14
5.2 Hankkeen toimintatapa neuvojen näkemänä	14
5.2.1 Yrittäjyyden edistäminen ja yrittäjäpersoonien löytäminen.....	14
5.2.2 Liikeideoiden testaaminen ja kehittäminen.....	17
5.2.3. Toimivien bisnesyhteyksien järjestäminen ja kasvukyisen liiketoiminnan aikaansaaminen.....	17
6. Loppuarvioita	18
6.1 Tuloksena pienyrittäjien neuvontaväline.....	18
6.2 MAEK hankkeen paikka kehittämistyössä.....	18
6.3 Asiakasaineiston kautta yhteisneuvontaan.....	21
Lähteet.....	24
Liite: Projektin yhteystiedot	25

1. Johdanto

Pohjois-Karjalan maakunnan kehittämisohjelma POKAT 2006:ssa (Pohjois-Karjalan liitto, 1998) yrittäjyys on nostettu keskeiseksi työyhteiskunnan kehittämisen veturiksi. POKAT 2006 on ”maakunnan tahdonilmaisu”, jossa yrittäjyys pyritään nivomaan omaehtoisuuteen. Yksi konkreettinen toimenpide oli vuosina 1997 – 2000 Pohjois-Karjalassa toteutettu Itä-Suomen maaseudun yrittäjyyden edistämiskeskus (MYEK) –hanke, jonka pääasiallinen tehtävä oli yrittäjyysneuvonnan avulla edesauttaa ja rohkaista yritystoimintaa harkitsevien henkilöiden päätöstä toteuttaa ideat yrityksiksi. Tavoite 6 –ohjelmakaudella toteutetun hanketoiminnan tulokseksi on kirjattu 362 arvioitua hankeideaa, 94 perustettua yritystä, 37 laajennettua yritystä, 133 uutta työpaikkaa, 88 säilytettyä työpaikkaa ja 129 liiketoimintasuunnitelmaa. Ilmaista yrittäjyysneuvontaa antavalle Uusyrityskeskukseen katsottiin olevan edelleen tarvetta.

Tämän arvioinnin kohteena oleva Itä-Suomen Uusyrityskeskus ry:n jatkohanke, ”Maaseudun yrittäjyyden edistämiskeskus MAEK Pohjois-Karjalassa’ on rahoitettu alueen Tavoite 1-ohjelmasta. Hanke on osa valtakunnallisia maaseutuyrittäjyyden edistämishankkeita, jotka yhdessä tunnetaan nimellä Maaseutuyrittäjyyden edistämiskeskus ry. Uusyrityskeskus on edelleen voittoa tavoittelematon yhdistys, mikä mahdollistaa ilmaiset palvelut sekä sen, että toimintamuoto antaa laajan asiantuntijoiden ja yhteistyökumppaneiden tuen.

MAEK Pohjois-Karjalassa hankkeen avulla on järjestetty yrittäjyysneuvontapalveluja maaseudulla. Tavoitteeksi on asetettu uusien yritysten ja työpaikkojen aikaansaaminen, syntyvien yritysten elinkelpoisuuden turvaaminen sekä toimivien yritysten hallittu kehittäminen. Neuvontatoiminnalla on pyritty edistämään yrittäjyyttä, etsimään yrittäjäpersoonia, testaamaan liikeideoita, järjestämään bisnesyhteyksiä ja näin aikaansaamaan kasvukykyistä liiketoimintaa. Yritysneuvojan toimenkuva määritellään MAEK Pohjois-Karjalassa -hankkeen väliraportissa yrittäjän tukihenkilöksi ja apulaiseksi.

Neuvojan tehtäväkenttä on monipuolinen. Neuvoja tekee taloudellisia laskelmia ja toimintaedellytysten arviointeja, laatii rahoitushakemuksia ja suunnitelmia, muodostaa liiketoimintaa edistäviä yhteyksiä sekä välittää yritystoimintaa tukevaa informaatiota. Neuvojien työpiireinä ovat olleet Keski-Karjala, Joensuun seutu, Outokummun seutu ja Pielisen Karjala. Neuvonnan toimipisteet sijaitsevat Kiteellä, Joensuussa, Outokummussa ja Nurmeksessa.

Hankkeen aikana on järjestetty tiedotus- ja koulutustilaisuuksia yrittäjiksi aikoville. Toimialoina ovat olleet mm. elintarviketuotanto (lihantuotanto, riistatarhaus sekä sienien ja marjojen viljely), puunjalostus, matkailu, hoivayrittäjyys ja metsäpalvelut. Yrittäjiksi aikovien esittämät liikeideat ovat liittyneet elintarviketuotantoon, matkailuun, palveluihin, käsitöihin, hoiva-alaan, mediaan sekä metsään ja puuhun. Hankkeessa on myös houkuteltu yrittäjiä Pohjois-Karjalaan läänin rajojen ulkopuolelta. Helsingissä on muun muassa keväällä 2001 ja 2002 järjestetty 'Yrittäjäksi maaseudulle' -kurssi, johon on osallistujiksi kelpuutettu motivoituneita, yritystoimintaa suunnittelevia henkilöitä. Kurseille on osallistunut 40 henkilöä, joista Pohjois-Karjalaan on muuttanut kymmenen yrittäjää perheineen.

MAEK –Pohjois-Karjalassa -hankkeen tavoitteena on ollut uusien yritysten ja työpaikkojen aikaansaaminen. Hanke on kirjannut määrällisesti merkittävän tuloksen. Hankkeen painopiste on neuvontatoiminnassa. Yrittäjyyden ohella on pyritty edistämään pienyritysneuvonnan intressejä toimialan omalla kentällä.

Raportin toinen luku esittelee hankkeen arvioinnin kehyksen ja kolmas hankkeen tavoitteet, määrälliset tulokset ja toimintamallin. Neljännessä luvussa keskitytään hankkeen toimintakenttään neuvojen kokemusten avulla. Viidennessä luvussa pyritään vastaamaan lopuksi siihen, mihin maaseudun pienyritysneuvonta voisi määrällisten tavoitteiden rinnalla keskittyä ja siihen, mikä yleisemmin maaseutuyrittäjyyttä edistävän hanketyön problematiikka on.

2. Arvioinnin lähtökohdat

Käsillä olevan arvioinnin lähtökohtana on hankkeen laadullinen arviointi. Arvioinnissa keskitytäänkin pääosin yritysneuvonnan alueelliseen rooliin ja sen kehittämiskysymyksiin. Pohjois-Karjalan yrittämiskulttuuria pidetään kapeana, jolloin yritystoiminnan laajentamisessa ja kasvattamisessa korostuu juuri yritysneuvonnan merkitys. Arvioinnin tavoitteena on kartoittaa neuvojen kokemuksia alueellisesta toimintaympäristöstä, yrittäjyyttä tukevista rakenteellisista edellytyksistä ja neuvojen omasta roolista neuvonnan kentällä.

Arvioinnin tiedonhankinnan pääasiallisena menetelmänä on hankeaineiston ohella ollut hankkeen yritysneuvojen vapaamuotoinen haastattelu. Hankkeessa toimineiden neuvojen työkuvaan on kuulunut perehtyminen erilaisiin liikeideoihin ja niihin pohjautuviin yrittämisen mahdollisuuksiin. Neuvojen on myös tunnettava erilaisten toimialojen mahdollisuuksia suhteessa toimintaympäristöönsä. Neuvojen kanssa on keskusteltu hankkeen toimintatavoista,

tavoitteista ja merkityksestä. Lisäksi on perehdytty neuvojen tekemisiin itsearviointeihin. Henkilökohtaisissa haastatteluissa keskusteltiin neuvontatyön osuudesta yritystoiminnan aloittamisessa ja ylläpitämisessä sekä neuvontatyön kehittämismahdollisuuksista. Neuvojen näkökulman kautta arvioitsijalle kehittyi kuva yritysneuvonnan työkentästä. Se mahdollisti pohdinnan MAEK –hankkeen roolista maaseutuneuvonnassa.

Arvioinnin kannalta keskeistä on tiedon ja kokemuksen merkitys neuvontatyössä. Kokemuksia kartoittamalla voidaan arvioida miten hanke on, neuvojen näkökulmasta, onnistunut pragmaattisesti tukemaan yrittäjyyttä, mitä on opittu ja miten realistiseksi hankkeen asettamat tavoitteet on neuvonnan parissa koettu. Arvioinnin aikataulu ja resurssointi ei ole mahdollistanut itse hankkeen edunsaajien eli yrittäjien haastatteluja ja siten kokonaisvaltaisempaa näkökulmaa. Neuvojen hankekokemusten avulla on kuitenkin onnistuttu tunnistamaan yhteisiä neuvontatyön ongelmakohtia, jotka voivat olla *taloudellisen luonteen* lisäksi myös *hallinnollisia* ja jotka tarvitsevat nopeita ratkaisuja sekä alueellisen neuvontatyön että yritystoiminnan edistämisen tueksi.

Hankkeen toimintamalli on kuvattu 'viisikerroksisena pyramidina' (esitellään tarkemmin luvussa 3). Toimintamalli ja tavoiteasetelma muodostavat myös arvioinnin kiinnostuksen kohdan. Kun arviointitapa on laadullinen, on lähtökohtana katsoa, miten yrittäjyysneuvontaan liittyviä kehittämisideoita aiotaan viedä eteenpäin ja millaisena neuvojat näkevät paikallisen toimintaympäristön. Mihin suuntaan hanketta tulisi neuvojen mukaan kehittää, ts. mitkä 'pyramidin' tasot nähdään maakunnan yritystoiminnan kannalta perustavina? Arvioinnin näkökulmasta etsitään ko. hankkeen merkitystä hankekentällä sekä asioita, joihin hankkeessa ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota. Maaseutuyrittäjyyden edistämisen tavoitetta voidaan arvioida maaseutuelinkeinojen kehittämiseen liittyvien rakenteellisten tekijöiden kautta.

3. Hankkeen toimintamalli

Toimintamallia voidaan tarkastella 'viisikerroksisena pyramidina', jota kiivetessä neuvonnan haasteet kasvavat. Kaikki tasot voidaan nähdä neuvojan työtä ohjaavina portaina ja tavoiteasetelmana.

Neuvontatoiminnan ensimmäiselle tasolle on asetettu yrittäjyyttä tukevan toimintaympäristön rakentaminen, millä tarkoitetaan yrittäjyyden edistämistä vetämällä mukaan keskeisiä yhteistyökumppaneita eli pankkeja, kuntia, vakuutusyhtiöitä ja oppilaitoksia.

Toinen taso sisältää yrittäjäpersoonien löytämisen. Neuvonta on kohdistunut Pohjois-Karjalan maaseutualueiden yrittäjiksi aikoviin henkilöihin ja jo toimiviin yrityksiin sekä kaupungissa asuviin maaseutuyrittämisestä kiinnostuneisiin henkilöihin. Tällä tasolla neuvojan tehtävänä on arvioida yrittäjiksi aikovia. Neuvojan on osattava tukea ja rohkaista heitä, jotka asennoituvat asiaan tavoitteellisesti. Lisäksi neuvojat pitävät yllä ideapankkia. Esimerkiksi naisyrittäjyyttä varten hanke asetti tavoitteeksi käsityöläisyyden, hoiva-alan ja pienteollisuuden ideapankin perustamisen. Yhteistyökumppaniksi haettiin Karelli Oy.

Kolmas taso koskee liikeideoiden testaamista ja kehittämistä. Neuvonnan avulla on yritystoimintaa valmistelevalle henkilöille selvitetty markkinoiden toimintaa ja kilpailutilannetta, rahoituksen kokoamista, yritysmuodon valintaa, liiketalouslaskelmien tekoa ja annettu muuta henkilökohtaista opastusta.

Neljäs taso käsittää toimenpiteitä, joilla varmistetaan maaseudun yrittäjän olosuhteisiin soveltuva neuvonta. Neuvojan tulee omata maaseutuoloihin liittyvää tuotanto- ja toimialakohtaista erityistietoutta sekä markkina- ja kilpailuolosuhteet tuntevaa osaamista. Hankkeessa on pyritty rakentamaan yhteyksiä, jotka mahdollistavat alihankintaketjujen ja tavarantoimitussuhteiden syntyminen.

Viidennellä tasolla neuvonnan lähtökohtana on, että jokainen alkava yritys toimii taloudeltaan terveellä pohjalla. Perustetut yritykset ovat harvoin ns. kasvuyrityksiä, jolloin neuvonnan tehtävänä on auttaa kasvua edistävien uusien toimintatapojen luomisessa. Uudet kasvua luovat toimintatavat yhdistetään suunnitelmassa mm. verkkoliiketoimintoihin, yksityisiin pääomasijoittajiin sekä kansainvälisiin yritys- ja kehittäjäyhteyksiin. (MAEK 2002)

4. Hankkeen tavoitteet ja tulokset

Hankesuunnitelmassa (2000) hankkeen toimintatavaksi ja ideaksi on määritelty järjestää Pohjois-Karjalassa yrittäjyysneuvontapalveluja yrittäjiksi aikoville ja yritystoimintaansa kehittäville henkilöille. MAEK -hankkeen tavoitteet on konkreettisesti suunnattu sekä määrällisiin että laadullisiin päämääriin, joissa määrälliset on tyypillisen hankemallin mukaisesti määritelty alkaviin yrityksiin, uusiin ja uudistettuihin työpaikkoihin, laajentaviin yrityksiin ja testattuihin yritysideoihin. Tärkeänä periaatteena on pidetty sitä, että yrittäjyysneuvonta on *maksutonta*. Hankkeeseen on haettu asiakkaita tiedotuksen avulla ja työvoimatoimiston kautta. Suurin osa asiakkaista on ollut työttömiä, yritystoimintaa harkitsevia henkilöitä. Kaikkiaan

eniten yritystoiminnasta kiinnostuneita oli Joensuun seudulla ja maakunnallisesti kiinnostuneiden lukumäärä korreloi kuntien väestömäärään.

Taulukot 1-6 ja kuvat 1-4 esittelevät hankkeen omaan perus- ja asiakasseuranta-aineistoon perustuen tiedot tavoitteista ja tuloksista.

Taulukko 1. Tavoitteet. (Itä-Suomen uusyrityskeskus ry./MAEK, projektisuunnitelma, 2000)

MAEK TAVOITTEET	2000	2001	2002	Yhteensä
Testattuja yritysideoita	60	180	180	420
Alkavat yritykset	20	60	60	140
Laajentavat yritykset	13	40	40	93
Uusia työpaikkoja	22	66	66	154
Uudistettuja työpaikkoja	13	40	40	93

Taulukko 2. Tulokset 13.4.2000 – 30.6.2003

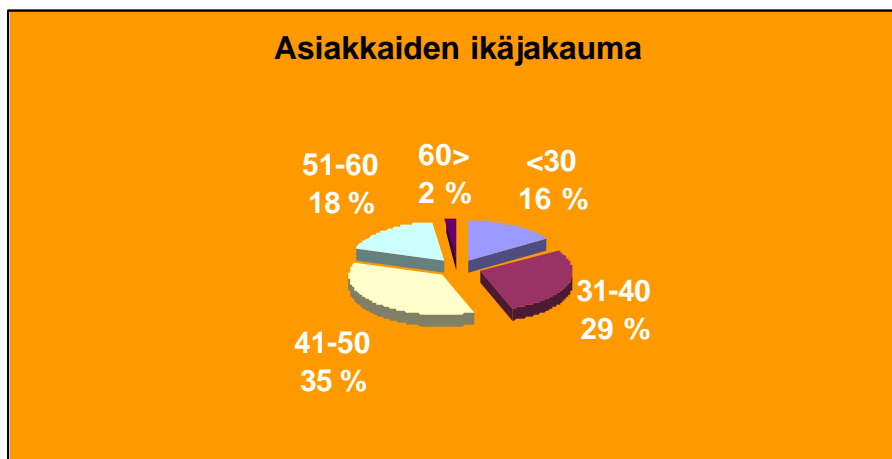
(Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry./MAEK –projekti, 2003)

Tulosalue	13.4.2000 - 30.6.2003	Projektin tavoite
Asiakasta	691	-
Uudet yritykset	213	140
Kehitetyt yritykset	84	-
Uudet työpaikat	379	154
Uudistetut työpaikat	152	93

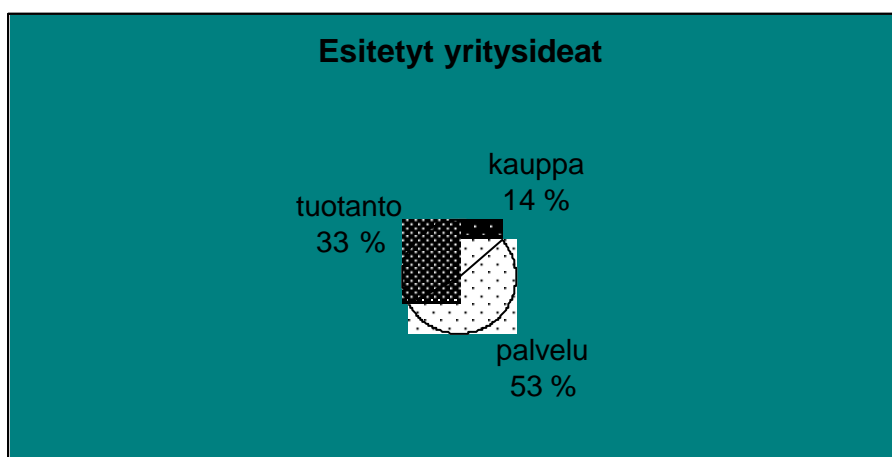
Kuvio 1. Asiakkaat yhteensä. (Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry./MAEK –projekti, 2003)

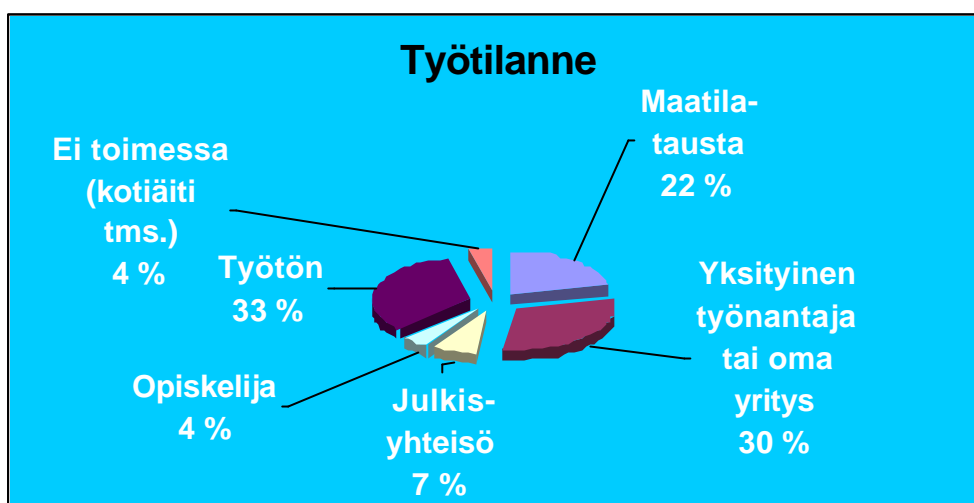
Kuvio 2. Asiakkaiden ikäjakauma. (Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry./MAEK –projekti, 2003)

Kuvio 3. Esitetyt yritysideoit. (Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry./MAEK –projekti, 2003)

Kuvio 4. Asiakkaiden työtilanne. (Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry./MAEK –projekti, 2003)

Taulukko 3. Tulokset 13.4. 2000 – 31.12.2002 seutukunnittain (Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry./MAEK –projekti, 2003)

	ASIAKASTA	UUDET YRITYKSET (M + N)	KEHITETYT YRITYKSET	UUDET TYÖPAIKAT (M + N)	UUDISTETUT TYÖPAIKAT (M + N)
<u>Keski-Karjala:</u>					
Kesälahti	28	4 + 5	4	9,5 + 7	11+5
Kitee	117	30+9	22	29+18	21+13
Rääkkylä	36	2+11	5	1,3+9,6	3+4
Tohmajärvi	39	8+4	4	14,3+4,5	10+2
Värtsilä	11	0+0	4	2+0,5	0+2
<u>Joensuun seutu:</u>					
Kiihtelysvaara	36	3+6	3	52+56	18+15
Pyhäselkä	25	5+3	4	7,5+4,2	1+1
Kontiolahti	17	2+3	4	2,3+5,3	3+1
Joensuu	101	22+18	5	30,5+19	2+5,5
Liperi	26	5+2	5	8+4	4,8+3
Eno	7	0+3	0	0+6,7	0+3
<u>Outokummun seutu:</u>					
<u>(aloitti 13.9.2000)</u>					
Outokumpu	93	16+13	9	17+16	2,8+5,25
Polvijärvi	13	0+3	1	0+5	0+0,3

Taulukko 6. Yritysideat (Pohjois-Karjalan Uusyrytyskeskus ry/MAEK projekti 2003)

<p>Luonnonvara-alaan liittyvät Ideat:</p> <p>Toimiala:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elintarviketuotanto (sienet, riista, liha). - Metsä- ja puu (metsäpalvelut, halkojen teko, sahaustoiminta, höyläystoiminta.) - Käsityöt, puusepäntyöt, ompelu. - Matkailu (ohjelmat, erä, kalastus, venematkat). 	<p>Perinteisiin ja uusiin toimialoihin liittyvät ideat:</p> <p>Toimiala:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palvelut (pitopalvelut, kiinteistön hoito, kahvilat, leipomot, parturit, liikennöinti, hieronta, hevostallit, uusiutuotanto, koneiden korjaus, pajatoiminta.) - Hoiva-ala (tukiasuminen, vanhusten hoito, vammaisten hoito). - Media (julkaisutoiminta, elektroninen kauppa, www-sivut, sisällön tuotanto.)
--	---

Kokonaisuutena edellä esitetyn aineiston pohjalta voitaneen todeta että hankkeen yritysneuvonta on ollut aktiivista ja tavoite on yritysten ja työllisyyden edistämisen osalta, määrällisesti mitattuna, toteutunut tehokkaasti. Aineistosta ei kuitenkaan voida arvioida kiistattomasti sitä, ilmeneekö tuloksissa eri projektien tulosten tilastollista päällekkäisyyttä. Määrälliset tulokset joka tapauksessa rohkaisevat jatkohankkeen suunnitteluun. Sen yhteydessä olisi kuitenkin hyvä pyrkiä ottamaan edellä mainittu problematiikka jo ennakoita huomioon.

Laadullisiksi tavoitteiksi (joskin numeerisesti määriteltynä) on hankesuunnitelmassa kirjattu se, että yli puolet syntyvistä yrityksistä ja työpaikoista olisi naistyöpaikkoja. Laadullisena tavoitteena nähdään myös se, että viidennes yrityksistä syntyisi maataloille. Varsinaisena laadullisena tavoitteena voidaan kuitenkin pitää yrittäjyysneuvonnan sisällön kehittämistä ja vaikuttavuuden tehostamista. Tämä tavoite pidemmällä tähtäimellä auttaa myös määrällisten tavoitteiden toteuttamista. Esimerkiksi sukupuolten välisessä tasa-arvotavoitteessa on huomioitava myös muut tasa-arvoa koskevat tekijät, joista edellä mainittu tasa-arvotavoite on riippuvainen. Näihin voidaan lukea mm. yrittämisen alueellisten edellytysten tasa-arvoisuus, aluepolitiikka ja investointirahoitusten alueellinen suhteellisuus.

Yrittäjyysneuvonta on hankkeessa määritelty yrittäjyyden edistämiseksi, mikä viittaa pitkäjänteiseen työhön. Tavoitteet, kuten projektivetoisessa toiminnassa yleistä, on kuitenkin

ollut pakko asettaa koskien varsin lyhyttä aikaväliä. Tulokset niinkään ovat riippuvaisia useasta eri osatekijästä. Olennaista tästä näkökulmasta hankkeen onnistumisen kannalta onkin itse asiassa se, että yrittäjyysneuvonta löytää paikkansa kokonaisprosessista. MAEKin osalta tässä suhteessa tavoite on täyttynyt.

5. Yrittäjyysneuvonnan haasteena yrittäjyyden edistäminen

5.1 MAEK –toimintakenttänä

Pääpiirteissään neuvojan työtä ohjaa neljä osalohkoa: yrittäjyyden edistäminen ja yrittäjäpersoonien löytäminen, liikeideoiden testaaminen ja kehittäminen, toimivien bisnesyhteyksien sekä kasvukykyisen liiketoiminnan aikaansaaminen. Kaksi ensimmäistä lohkoa täyttävät neuvojen työkentän lähes kokonaan ja kaksi seuraavaa ovat niitä, joita kohti neuvojan työosan odotetaan yrittäjien määrän kasvaessa siirtyvän.

Haastatellut neuvojat omasivat selkeästi kokemusta yrittäjyydestä, hanketyöstä ja yritysneuvonnasta. Yksi henkilö on toiminut myös yritysneuvojen kouluttajana. Yritysneuvojan tehtävänä on edesauttaa aloittelevia yrittäjiä kannattavan toiminnan tielle sekä tarjota tarvittaessa apua jo toimintansa vakiinnuttaneille yrittäjille. Työssä keskeistä on yritystoimintaan ja –elämään liittyvä tietotaito ja sen eteenpäin välittäminen. Neuvonnassa ollaan jatkuvasti tekemisissä erilaisten ihmisten kanssa, joten työtä luonnehtii jatkuva vuorovaikutus asiakkaiden kanssa. Yritysneuvojalle oleellista on myös oman asiantuntijaverkoston kehittäminen. Asiantuntijaverkosto koostuu esimerkiksi elinkeinoneuvojista, kunnan edustajista, alueviranomaisista, työvoimahallinnon työntekijöistä, eri toimialojen yrittäjistä ja oppilaitosten henkilöistä. Työ on asiakaspalvelua, jossa haasteet lisääntyvät tavoiteasetelman portaita ylöspäin siirryttäessä. Tieto ja sen välittäminen yrittäjälle merkitsee sitä, että toimintaympäristössä tapahtuvien nopeiden muutosten vuoksi neuvojan on oltava valmis uusien asioiden oppimiseen ja siten jatkuvaan ammattitaidon kehittämiseen. Oppiminen tapahtuu pitkälti neuvontakokemusten avulla.

5.2 Hankkeen toimintatapa neuvojen näkemänä

5.2.1 Yrittäjyyden edistäminen ja yrittäjäpersoonien löytäminen

Maaseutuyrittäjyyden edistämiskeskus sijaitsee hankkeen päättymisvaiheessa fyysisesti TE -keskuksen tiloissa. Suuri osa asiakkaista on TE -keskuksen maaseutuosaston asiakkaita. Maaseutuyrittäjyyden edistämiskeskuksen kehittäminen on EU-hanke, jolloin EU:n asettamat

vaatimukset määrittelevät toiminnan rajat. Esimerkiksi hanketta koskeva maaseutumääritelmä sisällyttää myös Joensuun maaseutualueisiin, joten voidaan katsoa, että lähes kaikki maakunnan asukkaat ovat maaseudulla asuvia. Tällä tavoin yritysneuvonnan piiriin kuuluvat kaikki pienyritystoimintaa harkitsevat ja neuvontaa haluavat henkilöt. Kentällä liikkuvat neuvojat työskentelevät omissa toimitiloissaan, jotka seutukunnallisesti sijoittuvat Joensuuhun, Kiteelle, Outokumpuun ja Nurmekseen. He tekevät myös kotikäyntejä asiakkaiden luo. Toimialueillaan liikkuvat neuvojat toimivat samalla myös hankkeen kulkevinä tiedottajina. Kokonaisuutena neuvojia ovat työllistäneet etenkin EU:n maatalousrahoitukseen ja -tukeen liittyvät hakemukset. Maatilayrittäjät ovat suuri asiakasryhmä.

Hankkeessa on maakunnan yrittäjyyden edistämisen ohella tehty myös valtakunnallista tiedotustyötä. Pohjois-Karjalan liiton tulomuuttoprojektin yhteydessä on järjestetty tiedotusta ja Helsingissä P-K:n MAEK on osallistunut 'Yrittäjäksi maaseudulle' -kurssin järjestämiseen. Haastateltavien mukaan yhteistyö tulomuuttoprojektin kanssa on tärkeää, projektiyhteistyöllä lisätään pienyritysmäärän kasvumahdollisuuksia. Helsingissä järjestetyt tiedotus- ja koulutustilaisuudet ovat tuoneet Pohjois-Karjalaan etättyötä tekeviä yrittäjiä ja haastatteluissa painotettiin tietoinfrastruktuurin kehittämistä. Esimerkkinä fyysisen sijainnin ongelmattomuudesta neuvojat mainitsevat langattomien tietoyhteyksien kehittymisen, mikä on helpottanut mm. neuvonnan tarvitsemää tietoliikennettä. Neuvojat näkevät maaseudun tietoverkkoyhteydet toimivina, mutta eivät riittävinä suurempien tiedostojen siirtoon. Heidän mukaansa etäältä keskuksista toimivat maaseudun pienyritykset tarvitsevat laajakaistayhteyksiä toimiakseen tehokkaasti.

Kun hankkeen tavoitteena on yrittäjyyden edistäminen, on neuvojan työn yksi ulottuvuus yrittäjäpersoonien löytäminen. Hankkeesta on tiedotettu paikallislehdissä ja järjestetty yhteistyö työvoimatoimistojen kanssa. Neuvojat haastattelevat yrittäjiksi aikovia apunaan työtä varten suunniteltu tietokoneohjelma 'Startia -yrittäjäarvio'. Arvio kattaa asiakkaan osaamisen, yritysideoita, laskelmat sekä yrittäjän itsensä tekemän yrittäjäarvion. Kaikki osa-alueet käydään läpi yksityiskohtaisesti. Startian avulla voidaan tehdä alustavia laskelmia siitä, onko yritysidea tulokelpoinen eli tuottaako yrittäjälle toimeentulon. Samalla nähdään se, miten ainutlaatuinen/yleinen yritysidea on ja kuinka vastaavat yritykset pärjäävät erilaisilla alueilla.

Ohjelman merkitys on yritys-laskelmien tekemisessä. Persoonien löytämisessä neuvojat hakevat mahdollisuuksia eri toimialojen sisältä. Persoonarvioilla viitataan siihen, että neuvoja selkeyttää arvioitavalle sen millaisia ponnistuksia esitetty yritysidea vaatii ajallisesti tuottaakseen

tulosta. Näin saadaan tuntuma ja näkemys siitä, onko henkilö valmis ottamaan riskin. Neuvoja joutuukin helposti olemaan sekä rohkaisija ja kannustaja että epäilijä ja jarruttelija.

Maatilayrittäjiä pidetään helpoimpina asiakkaina, mitä perustellaan sillä, että maatilayritys sallii helposti sivutoimiyrittäjyyden ja tilallisten työkuultuuri on joustava. Olennaista on myös se, että monet maatilayritykset joutuvat vaihtamaan tuotantosuuntaa, jolloin halu uuden oppimiseen on suuri. Toinen toimialaesimerkki on hoiva-ala, joka korostuu neuvojen puheessa useasti esimerkkinä maaseutuyrittämisen uusista mahdollisuuksista, mutta josta kiinnostuneet ihmiset tarvitsevat realistista ja asiantuntevaa kannustusta. Hoiva-alaa neuvojat pitävät selkeänä, koska sen maksavia asiakkaina ovat pääosin kunnat. Yrittämisen kynnyksiä he pitävät matalana, sillä lähes ainoana kustannuksena ovat palkat. Lisäksi lähes joka kunnasta löytyy tarkoitukseen sopivia toimitiloja. Hoiva-alan merkittävyyttä perustellaan myös sillä, että se mahdollistaa naisyrittäjyyden edistämisen.

Neuvojat korostavat, että asiat on kerrottava selkeästi yrittäjiksi aikoville. Toimialoilla, jossa yrittäjyyksiä alkaa olla suuri, kuten esimerkiksi matkailuyrittämisessä, on kerrottava suoraan idean kannattamattomuus tai selvennettävä, että yrittäjän työasenne ei ole riittävä palveluhenkisen työn vaatimaan työmäärään ja aikatauluihin. Neuvojan roolina on myös laajentaa näkökulmaa asettamalla yritysidea alueelliseen kontekstiin. Esimerkiksi Kiteellä on mahdollisuuksia myös erikoisliikkeille, koska se on hyvin saavutettavissa usealta pienemältä paikkakunnalta, Tohmajärveltä, Rääkkylästä ja Kesälahdelta. Neuvojen mukaan persoonan arviointi on vaikeaa, sillä se on subjektiivista. Olennaista on vuorovaikutus, keskustelu ja tietojen kriittinen läpikäynti sekä todellisten laskelmarajojen osoittaminen.

Neuvojat kokevat, että maaseudun yrittäjyyden edistämiseksi MAEKille on muodostunut merkittävä rooli. Kunnat tekevät nykyisin yhteistyötä hankkeen kanssa ja toisaalta maakunnan neuvontakenttä on selkiytynyt. Edellisen hankkeen aikana joidenkin kuntien elinkeinoasiamiehet kokivat uudet neuvojat kilpailijoiksi, mutta kolmessa vuodessa neuvontakenttä on organisoitunut uudelleen. MAEK on saanut yhteistyökumppaneiksi myös Maaseutukeskuksen sekä Joensuun seudun kehittämissyhtiö JOSEK Oy:n ja hoitaa osan näille tulevaista asiakkaista. Esimerkiksi Maaseutukeskus neuvoo pääasiassa toiminnassa olevia suuria alkutuotantoyrityksiä, kun taas MAEKin kohderyhmänä ovat uudet yrittäjät, sekä etenkin rakennemuutoksen alla elävät maatilat, tuotantosuuntaa vaihtavat tai sivutoimen perustavat tilat. Tämä viittaa siihen että MAEK on työnjaollisesti löytänyt paikkansa yrittäjyyden edistämisen kentällä.

Maatiloille on helppo perustaa sivutoimiyritys. Erään neuvojan mukaan maatilojen emännillä on käsityötaitoa, jota vaatealan suunnittelijat voisivat hyödyntää. Maatilayrittämiseen neuvojat kytkevät myös elintarvikealan, joka tarjoaa mahdollisuuksia sekä uusille että sivutoimisille yrityksille. Sienien viljely ja riistatarhaus toimivat jo esimerkkeinä maatalaan liittyvistä menestyvistä yritysideoista. Maa- ja metsätalouden keskeinen talouden tekijä, puu, sisältää jatkuvia pienyrittämisen mahdollisuuksia. Perinteistä linjaa edustavat hirsiveistämöt ja uudempaa toimialaa pienimuotoiset metsäpalvelut.

5.2.2 Liikeideoiden testaaminen ja kehittäminen

Neuvojien tavoitteet kohdistuvat toimivien ja pärjäävien yritysten aikaansaamiseen. Yrittäjille selvitetään tarkasti verotuskäytäntöä, erilaiset mahdolliset yhtiömuodot, kirjanpitoa, rahoitukseen sekä eläke- ja vakuutusturvaan liittyvää tietoa. Liikeideoiden testaamisessa neuvonta etenee työkirjan avulla tarkempaan analyysiin: mitä resursseja tarvitaan, että idea muuttuu tuloksi, miten todennäköistä tuloksellisuus on. Testauksessa pohditaan myös, kuinka pitkälle yrittäjän oma ammattitaito riittää, missä asioissa tarvitaan apua ja missä voidaan verkottua. Esimerkkeinä mainitaan matkailu ja markkinointi, joissa tarvitaan eri yritysalojen välistä yhteistyötä. Yhdessä yrittäjän kanssa jalostetaan yrityksen liikeidea tutkien millä tavoin tehdyt investoinnit parantaisivat yrityksen tulosta ja mihin jatkossa tulisi resurssit kiinnittää. Uusien tuotteiden tekemistä harkitsevalle aloittavalle yritykselle neuvojat arvioivat markkinatilanteen ja selvittävät mahdolliset tuottorajat. Neuvojat pyrkivät opastamaan yrittäjiä asiakaslähtöiseen toimintaan.

5.2.3. Toimivien bisnesyhteyksien järjestäminen ja kasvukyisen liiketoiminnan aikaansaaminen

Tämän tason tavoitteissa myös neuvojat katsovat tarvitsevansa lisäosaamista. Neuvojien mukaan tähän vaiheeseen tarvitaan sekä enemmän ammattitaitoa että aikaa. Neuvonnan ohella neuvojat rakentavat myös verkostoa etsiessään yrittäjille yhteistyökumppaneita, usein toisen alan yrityksiä, joita yrittäjä ei usein itse tule ajatelleeksi. Kustannuksia alentavana toimintamuotona yhteistyö onkin yrittäjille lähes ainoa vaihtoehto. Näin ollen yrittäjyysneuvonta voidaan nähdä myös uusosuuskuntatoiminnan merkittävänä tukena.

Kasvukyisen liiketoiminnan aikaansaaminen yritysneuvonnan avulla nähdään haasteellisimpana neuvontatyössä. Toimintaympäristö on tuttu ja yhteistyö suurempien kehittämisorganisaatioiden, kuten esimerkiksi Keski-Karjalan kehittämiskeskuksen sekä useimpien kuntien kanssa sujuu hyvin. Neuvontatyötä halutaan kuitenkin kehitettävän oppivan

toiminnan suuntaan. Tärkeänä neuvojat pitävät oman toimialatuntemuksen kehittämistä, verotuslainsäädännön jatko-opiskelua ja muiden erikoiskysymysten ratkaisuun liittyvää opiskelua.

Kaikkiaan neuvojien mukaan kentällä työsarkaa riittää ja osaamista halutaan edelleen kehittää. Neuvonnan tavoiteasetelman viisiportainen lohkojako koetaan haastavaksi. Yhteistyö kuntien ja kehittämiskeskusten kanssa on saatu yritysneuvonnan kannalta toimimaan. Kun yritysneuvontatyötä tarkastellaan aluekehittämisen näkökulmasta, niin neuvonnassa korostuu maaseudun vahvuutena perinteinen maatalous ja siihen liittyvä toimintakulttuuri. Sen ohella yleensä neuvontatyössä olisi kuitenkin etsittävä uusia mahdollisuuksia modernien toimialojen yhteydestä ja pohdittava maaseutuun liittyvän neuvontatyön käytäntöä. Neuvonnan lohkojaon väliin jää tilaa, mikä neuvontatyön kehittämisessä tulisi jatkossa huomioida.

6. Loppuarvioita

6.1 Tuloksena pienyrittäjien neuvontaväline

Yrittäjyyden edistämisessä hankkeen hyödyksi neuvojat kokevat sen, että nyt on luotu tunnettu väline, joka avulla voidaan tehokkaammin erikoistua *pienyrittäjätoiminnan edistämiseen*. Toisaalta hanketoiminta nähdään myös ongelmana, sillä se ei välttämättä turvaa henkilöstön sitoutumista tai toiminnan jatkumista. Puheissa korostuu, että MAEK mahdollistaa etenkin palveluyritysten tukemisen. Neuvojen mukaan, kun kuntien elinkeinoasiamiehet keskittyivät vain teollisuusyrityksiin, niin pienet palvelualan yritykset jäivät helposti varjoon. Siinä välissä oli MAEK:ille tarve ja tilaa, mikä myös mahdollisti neuvontakentälle tulemisen. Neuvojat näkevät, että tilan vakiinnuttaminen on yksi hankkeen tuottama tärkeä tulos. Tuloksena korostetaan myös sitä, että on onnistuttu vakiinnuttamaan pääasiassa yhden hengen yrityksiä (ja siten yritystoimintaa) etenkin sosiaali- ja terveydenhoitoon ja siivoustoimeen. Tulokseksi kirjataan myös, että on luotu hyvä yrittäjän asioita koskeva neuvontayhteistyö verotoimiston kanssa. Erityisen tärkeänä mainitaan ymmärryksen lisääminen yrittäviksi aikovien parissa siitä, että onnistumisen edellytykset ovat asiakaslähtöisessä toiminnassa. Aloittavat yrittäjät ovat oppineet varmistamaan ennalta asiakaskenttää ja siten myös yritysten toimivuutta.

6.2 MAEK hankkeen paikka kehittämistyössä

Monessa suhteessa näyttää siltä, että MAEK –hanke toimii ikään kuin erillisenä, hoitaen yrittäjyysneuvonnat, jotka jäävät suuremmilta projekteilta syrjään. Maaseutu rinnastetaan pienyrittäjyyteen, itsensä työllistämiseen. Näin ajattelutapa heijastelee sitä, että kaikkien on

toimittava markkinaorientoituneesti, jolloin hankkeen hyvät päämäärät ja toimintatapa jäävät suureksi osaksi markkinoiden armoille. MAEK – hankkeen ongelma ei ole yhteistyökyky, sillä se on luonut hyviä yhteistyösuhteita. Pohjois-Karjalan MAEK –hankkeen yhteistyökumppaneina ovat olleet Karelli Oy, Maaseutukeskus, Josek Oy, yliopisto, AKK, koulutuskuntayhtymä, TE-keskus, Jobs & Society, AMK, Jetina ja Leader+ -toimintaryhmät, Ketu, Seutu-YPP ja MTK

EU:n näkökulmasta Joensuun lukeminen maaseutuun toteuttaa realistista työllistämistavoitetta. Kuitenkin voidaan kysyä palveleeko hankkeen toimintatapa tarkoittamattaan pääasiassa elinkeinojen alueellista ja maaseudulla toimialallista keskittymistä? Mitä tarvitaan avuksi uusien elinkeinojen maaseudulle 'rantautumisessa'? Ongelmana on tavallaan koko yleinen hanketoiminta sinänsä. Hanketoimintaa vaivaa yhä sektoriajattelu, kehittämistoimintaa määrittävät ministeriöiden luomat toisiaan näennäisesti kohtaavat näkökulmat. Tämä heijastelee sitä, että alueellisen kehittämisen ajatellaan toimivan markkinaohjauksen varassa. Yritysmailmassa selkeä markkinoita korostava ajattelutapa toimii, mutta yrittäjyys on osa kokonaistoimintaympäristöä ja maaseutualueilla yrittäjyyden edellytykset ovat sidoksissa myös yritystoimintaa laajempaan kontekstiin.

Hyvä mahdollisuus maaseudun kannalta on se, että yrittäjyysneuvonnan ohella kehitetään uusosuuskunnallista toimintaa, jolloin näköpiiriin saadaan yksilöä laajempi paikallisyhteisöllinen tai laajemmin myös alueellinen näkökulma. Kysymyksessä ei näin olisi pelkästään markkinaorientoitunut maaseudun kehittäminen, vaan myös sen sosiaalisiin ja kulttuurisiin merkityksiin ulottuva maaseudun elämää koskeva näkökulma. Neuvojat näkivät maatilat mahdollisina toimipaikkoina erilaisille yrityksille, puheissa korostui maaseutukoulujen uuskäyttö ja kyläteiden kunto. Modernit tietoyhteydet yhdistettiin puheissa toimitilojen uudistamisen tavoitteisiin. Yrittäjyyden kannalta on oleellista, että maaseudun infrastruktuurihankkeita ei jätetä syrjään, vaan ne nähdään asukkaisiin (asuinalueisiin) sijoitettuna varoina, mikä aikanaan turvaa myös yrittäjälle monipuolisemman sosiaalisen ympäristön.

Maaseutuyrittäjän asiakkaat ovat usein kaupunkilaisia, kaupungeissa sijaitsevia yrityksiä. Yksi lähtökohta voikin olla kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen kohentaminen konkreettisin keinoin. Varojen kohdistaminen maaseutuyhdyskuntien rakenteiden kehittämiseen kohentaisi asuin ympäristön ohella etätöiden tekemisen, alihankintatoiminnan puitteita. Valtion olisikin tarkasteltava kumppanuuskäsitettä uudelleen ja laajemmän aluepolitiikan kautta tukea maaseudun infrastruktuurin rakentamista. Näin ollen yritystoiminnan yhteydet voidaan nähdä

osana kansalaisyhteiskunnan rakentamista, siten, että valtio esimerkiksi tierakentamisen yhteydessä joutuisi punnitsemaan aluekehitystä tasa-arvoisuuden kannalta. Kysymys on laajalti paikallisyhteisön sekä valtion välisten sopimusten uudelleen muotoilusta. Sopimusten muotoilu vaikuttaa hankkeiden rakentumiseen ja sitä kautta alueiden toiminnallisiin elinehtoihin. Hanketoiminnassa ei tulisi olla kyse irrallisista saarekkeista, vaan tarvitaan eri kehityshankkeista itsestään kumpuavia kysymyksiä ja niiden pohjalta lähtevää koordinoitua, paikallista ja alueellista yhteistyötä. Olisi aika haastaa klusterimallin keinotekoinen tavoiteasetelma maaseudun kehittämisen näkökulmasta. Yrittäjyyden edistäminen on avainasemassa, mutta jatkohankkeen suunnittelussa olisi pohdittava sitä, mitä tavoite tarvitsee tuekseen.

Maaseudun hankkeissa maaseutu yleensä hahmottuu tärkeän, mutta pitkälti myös tuetuimman yritysmuodon, maatalouden, kautta. Myös Pohjois-Karjalan MAEK –hankkeen neuvojien puheissa korostuu myös maatilojen merkitys ja tilallisten panos maaseutuyrittäjyyden edistämässä. Tilalliset nähdään yritteliäinä, paperisotaan tottuneina ja tilat mahdollistavat helpommin investointiavustusten saannin. Maatilat ja niiden rakennukset nähdään alueellisesti tarkastellen valmiina maaseudun yrityspisteinä, jotka mahdollistavat toimitilat myös uusille ideoille. Esimerkeissä ilmenee tuotantosuunnan vaihtoksia, perustettuja sivutoimiyrittäjä- tai yrittäjäkotitalalleen muuttaneita kaupunkilaisia. Maaseutuyrittäjyyden edistämässä maatalousyrityksen muoto on keskeisessä osassa, sillä sen pohjalle on helppo perustaa sivutoimiyrittäjä. Näin maatilat korostuvat myös alueellisina tukipisteinä, joiden rinnalle hahmotellaan verkottunutta yritystoimintaa.

Jos hahmotelma nähdään alueellisena tavoiteasetelmana, olisi sen tueksi *maakunnan laajemmassa* kehittämistoiminnassa tarkasteltava myös sitä, mistä toimintaympäristöön kuuluvista tekijöistä pyritään pitämään kiinni ja tunnustaa kaupungin sekä maaseudun raja liukuvaksi eri toimintoja, kuten etätyön, mahdollistavaksi asuinympäristöksi. Maaseutuasumisen kannalta olisi kiinnitettävä huomio kunnallisten palvelujen tukemiseen ja kehittämiseen. Esimerkiksi toimiva maaseutukoulu on konkreettinen lapsiperheiden asumista kiinnittävä ja muuttoliikettä houkutteleva sekä siten myös yrittäjän elämää tukeva rakennetekijä.

Aluekehittämiseen liittyvissä prosesseissa on olennaista kansalaisten ja eri viranomaistasojen välinen vuorovaikutus ja osallisuuden mahdollistaminen. Oppimisen yhteydessä paikallistason toiminnan turvaamisella on merkitystä. Toiminta voidaan ymmärtää alueellista omaehtoisuutta tukevana ja ylläpitävänä kulttuurityönä. Arkipäiväisesti katsoen se tarkoittaa esimerkiksi kylien (ja kuntien) käsityö-, teatteri-, soitto- ja liikuntaharrastusten tms. sekä yhdistystoiminnan mahdollistamista. Erilaiset yritysideoita liittyvät osin edellisen kaltaisiin toimintoihin.

Harrastustoiminnan tueksi tarvitaan rakenteiden ylläpitoa ja kehittämistä. Sen yhteydessä esimerkiksi LEADER -yhdistyksillä on tietoa ja aktiiviteettia toimia mm. kotiseudun infrastruktuurin kehittämisessä. Näin ollen maakunnan aluekehittämisen rahoituksessa tulisi huomioida myös paikallistason henkisen kulttuurin tarvitsemien tilojen merkitys.

6.3 Asiakasaineiston kautta yhteisneuvontaan

MAEK -hanke on tuottanut kosolti pienyrityksen aloittamiseen liittyvää aineistoa sekä neuvontatyöhön liittyvää kirjallista asiakasaineistoa. Lisäksi on kertynyt monipuolista neuvontakokemusta. Näitä tekijöitä on mahdollista hyödyntää kehitettäessä neuvontavalmennusta. *Kokemuksellinen tieto* edesauttaa uuden oppimista. Neuvontatyössä olennaista on tietojen ja taitojen tuloksellinen eteenpäin välittäminen. Oppiminen on keskeisessä asemassa. Neuvontatyön toimintatapa määrittää Startia -ohjelma, jonka avulla aloittavalle yrittäjälle selvitetään yritysideoita taloudelliset lähtökohdat. Suurelta osin neuvojen täytyy kuitenkin luoda itse oma neuvontamenetelmänsä, jolla ylläpidetään uudet asiakkaat, seuranta, jatkoneuvonta ja yritysten kehittämiseen liittyvät asiat. Työmenetelmien ohella neuvojan on kehitettävä sekä ammattiinsa että eri toimialoihin liittyvää tietoa ja siten parannettava toiminnallista tietotaitoaan. Haastatteluissa ilmeni neuvojen täydennyskoulutuksen järjestämisen tarvetta. Neuvonnan tavoitteita ja haasteita kuvaavan pyramidin suhteen neuvojat kokivat, että tasojen neljä (tuotanto- ja toimialakohtainen erityistietous) ja viisi (kasvua edistävät toimintatavat) hallinta edellyttää lisätiedon hankintaa ja oman osaamisen kehittämistä.

Elinkeinoelämässä tapahtuu yhä nopeampia muutoksia. Markkinoiden vaikutukset ulottuvat yhä kauemmas ja paikallinen ei ole sidoksissa vain lähialueen päätöksiin, sillä yhä enemmän kylän, taajaman tai kaupunginosan toimintaympäristön muutoksia määrittävät maailmanlaajuiset talouden heijastukset ja valuuttajärjestelmän heilahdukset. Neuvojen ammattitaitoon kuuluu siten olla ajan tasalla ja pyrkiä ymmärtämään elinkeinoelämässä tapahtuvia rakenteellisia muutoksia. Alueellisesti katsoen maakuntien liitoissa pyritään ennakoimaan ja vastaamaan muutoksiin seuraamalla eri toimialojen kehitystä, tukemalla koulutusinvestointeja ja pyrkimällä etsimään erilaisia innovaatioita. Alueiden kohdalla kehittämisen trendinä on oppiva aluekehitys. Oppiva alue tukee yrittäjyyttä, innovaatiota ja koulutusta. Oppiva alue pyrkii tietoisesti luomaan uudenlaista toimintakulttuuria ja sitä kautta joustavaa toimintaympäristöä. Maaseutu- tai maakunnan yrittäjyyden edistäminen sisäistyy prosessiin. On kysyttävä, mitä tarkoitetaan joustavuudella oppivan alueen yhteydessä ja mihin

käsite alueellisesti ja rakenteellisesti yhdistää uudenlaisen toimintakulttuurin luomisen? Kaupunkeihin maaseudun sijaan?

Maaseudulla yrittäjyyden edistämisen taustalla tai rinnalla on huomioitava muiden yhdistysten ja yhteisöjen tavoitteet. Uusyrityskeskus on yksi lukuisista neuvontaorganisaatioista. MAEK –hanke on luonut yhteistyökuvion suurimpiin kehittämisorganisaatioihin, kuntiin ja valtion (verotoimistot mm.), mutta siitä huolimatta voi olla, että neuvontatoiminta sinällään on sektoroitunut. Yrittäjyysneuvonta on aktiivista ja kohdistuu yrityselämän osalta tehokkaasti, mutta vaarana voi olla, että toiminnassa jää huomiotta *joitain* maaseudun omaamia voimavaroja.

MAEK –hankkeessa yhteistyön rakentaminen muiden *maaseutuneuvontaan* keskittyneiden ns. ruohonjuuritason organisaatioiden kanssa jää hieman yritystoiminnan edistämisen varjoon. Maaseutuyrittäjyyden edistämässä on merkittävää, että myös neuvontatoimintaa kehitetään. Suurin rooli neuvonnan kehittämisessä on heillä, joille on jo kertynyt työkokemusta hanketoiminnan varaan rakennettujen tavoitteiden toteuttamisesta. Täten, jos yritysneuvonta nähdään *osana aluekehittämisprosessia, se voi osaltaan etsiä toimintamallia, jonka avulla rakennetaan neuvojien yhteistyöverkosta*. MAEK –hankkeen *merkitys* voidaan yritystoiminnan edistämisen ohella ymmärtää mahdollisuutena rakentaa laajempaa eri toimialojen välistä alueellista yhteistyötä. *Neuvontaorganisaatioiden välinen tila* voidaan ymmärtää aiemmin mainittuna lohkojaon välisenä tilana, johon neuvontatyön kehittämisen merkitys maaseutuelinkeinojen kentällä lähitulevaisuudessa suuntautuu.

Neuvojen seutukunnallisen yhteistyön kehittämistä esitti vuonna 1998 maaseutuneuvonnan teemaryhmä, joka korosti sitä, että uusien, vielä kapeiden, mutta laajenevien erikoisalojen neuvonta on saatava käytäntöön (ks. Uusitalo 1998:49). Toiminta voidaan verkottaa. Järjestelmä voidaan luoda tietoverkkoja hyväksikäyttäen tai rakentamalla maaseudulle uudenlaisia monipalvelupisteitä. Jatkohankkeessa voisikin luoda yhteydet ensinnä muihin perinteisiin neuvontajärjestöihin ja –yhdistyksiin, kuten esimerkiksi Martat, 4H-yhdistykset, käsi- ja taideteollisuusyhdistykset tai erilaiset harrastekerhot. Toiseksi, tulisi pohtia uusosuuskuntatoimintaa moderneja toimialoja maaseudulle tuovana mahdollisuutena. Neuvonnasta tulisi karsia päällekkäisyydet ja luoda toimiva *neuvonnan yhteistyömalli* ts. neuvontatoiminnassa olisi päästävä laajempaan yhteistyöhön ruohonjuuritasolla, jolloin neuvontatoimintaa voisi koordinoita yhdistämällä sisältökysymysten ja ongelmien ratkaisuja.

Haastatteluissa tuli esille neuvontakokemusten parempi hyödyntäminen. Tässä suhteessa hanke voisi rakentaa omaa asia- ja asiakasarkistoa. Asia-arkistoon koottaisiin tietoja, joista muodostuisi neuvojen paikallinen tietopankki. Oletettavasti neuvojen keräämät aineistot sisältävät ennen huomaamattomia tekijöitä. Aineistosta kerättävä tieto voisi palvella etenkin yleisempää neuvokoulutusta. Neuvojen hankekokemukset ja heidän osaamisensa sekä vuorovaikutus asiakkaiden kanssa voidaan jäsentää aloittavan yrittäjän tueksi. Asiakasaineiston avulla on mahdollista rakentaa (paikallista) oppimateriaalikonaisuutta (vaikkapa digitaaliseen muotoon). Asiakasaineiston läpikäymisen kautta voi avautua uusia yrittämiseen liittyviä kysymyksiä. Asiakasaineisto sisältää paljon tietoja, joihin ei neuvontatyössä ehdi perehtyä intensiivisesti. Esiin nousevat kysymykset avaavat samalla näkökulmaa oman kokemuspäiirin ulkopuolelle. Aineisto sisältää paljon vastaamattomia kysymyksiä, jotka vaativat esimerkiksi kasvinviljelyyn tai yleensä jatkojalostukseen liittyvää erityistietämystä. Ne tuovat esiin tekijöitä, joiden konteksti on laaja, kuten maaseudun veropolitiikka, pitkät etäisyydet ja kuljetustuki. Nämä tekijät mm. vaativat myös sen, että neuvot tarvitsevat tietoa muilta neuvontasektoreilta.

Yritysneuvonnassa asiakas ei siten jäisi vain talouslaskelmien varaan, vaan neuvontaan voisi alasta riippuen yhdistää suoraan myös toimialan sisältöneuvontaa. Näin ollen omien yrittäjäasiakasaineiston lähiluvulla jokainen yritysneuvoja voisi nostaa esiin kysymyksiä, jotka vaativat vastauksia. Uusyrittäjäkeskuksen palaverissa on mahdollista etsiä asioita, joihin voidaan yhdessä löytää ratkaisuja ja estää joidenkin yritysideoiden patoutuminen 'seisovaksi vedeksi'. Kysymyksiä voisi välittää eri alojen neuvojille, jolloin saadaan kustakin yksityiskohtaisia ratkaisuehdotuksia.

Yhteisneuvonta voi osaltaan tuottaa tehokkaampaa tulosta ja toimia laajempaan yrittäjän tukena, huomioiden sen, että neuvonta on ilmaista. Tällä tavoin saadaan esille ruohonjuuritason neuvontapalvelu, mikä edesauttaa neuvontatoiminnan kehittymistä sekä osaltaan helpottaa yrittäjien, yhdistysten ja yhteisöjen elämää. Yhteistyön kautta olisi mahdollisuus saada tuntuvampi ote maaseutupolitiikasta, jolloin siihen voidaan myös yhdessä pyrkiä vaikuttamaan. Näin toimenpiteiden taso kytkeytyisi tavoitteiltaan paremmin laajempiin maaseutupolitiikan asetelmiin.

Lähteet

Itä-Suomen Uusyrityskeskus ry. & Maaseutuyrittäjyyden Edistämiskeskus ry MAEK (2000):

Maaseutuyrittäjyyden edistämiskeskus MAEK Pohjois-Karjalassa
projektisuunnitelma 10.4.-31.12.2002. Joensuu.

Itä-Suomen Uusyrityskeskus ry. (2003):

MAEK Pohjois-Karjalassa –hanke. Väliraportti 31.12.2002. Joensuu.

Pohjois-Karjalan liitto (1998):

Pokat 2006 Pohjois-Karjalan maakunnan kehittämisen puitteet vuoteen 2006.
Pohjois-Karjalan liitto. Julkaisu 33/1998. PunaMusta. Joensuu.

Uusitalo, Eero (1998):

Elinvoimaa maaseudulle –miksi, kenelle ja miten. Maaseutupolitiikan perusteet
Otava. Keuruu.

Liite: Projektin yhteystiedot

MAASEUTUYRITTÄJYYDEN EDISTÄMISKESKUS MAEK

- Tukee, neuvoo ja edelleen ohjaa alkavia maaseudun yrittäjiä
- Haluaa edistää kaikenlaisien kannattavien yritysten syntymistä maaseudulle
- Edistää yrittäjien ja organisaatioiden välistä verkkoysteistyötä maaseudulla
- Välittää tietoa ja kokemuksia maaseutuyrittäjyydestä
- On voittoa tavoittelematon - [palvelut](#) ovat maksuttomia

MAEKin ja uusyrityskeskusten palvelut:

- Arvioimme mahdollisuutesi yrittäjänä
- Testaamme yritysideoitasi
- Arvioimme markkinat ja kilpailutilanteen
- Selvitämme yrityksesi rahoitusmahdollisuudet
- Autamme valitsemaan sopivan yritysmuodon
- Teemme ensimmäiset taloudelliset laskelmat
- Annamme käyttöösi kokeneiden yrittäjien osaamisen ja tuen
- Tuemme Sinua yrityksesi alkumetreillä

Ota meihin yhteys !

EMOTR

ITÄ-SUOMEN UUSYRITYSKESKUS RY

MAEK –POHJOIS-KARJALASSA –HANKE

10.4.2000-30.6.2003

Itä-Suomen Uusyrityskeskus ry

Kauppakatu 40, 80100 Joensuu